

PROTIÚDER V OBRANNÉ OPERACI VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Cílem tohoto článku je rozvést některá obecná ustanovení předpisu Oper-1-1 pro přípravu a vedení protiúderu v obranné operaci vševojskové armády, zaujaté v dotyku s nepřítelem, a tím přispět k hlubšímu pochopení dané problematiky.

Veškerá činnost velitelů, štábů a vojsk v přípravě a v průběhu armádní obranné operace musí být zaměřena k tomu, aby útok nepřítele byl zmařen. Již před zahájením nepřátelského útoku je nutné způsobit co největší ztráty jeho prostředkům jaderného napadení a hlavními silám. V průběhu nepřátelského útoku je třeba zničit hlavní síly úderného uskupení nepřítele nebo zastavit je jadernými údery, palbou klasických zbraní, protiztečemi pluků a divizí prvního sledu a protiúderem armády.

Z těchto zásad, kladených na vedení obranné operace, je zjevný požadavek postupného ničení nepřítele a snižování bojeschopnosti jeho hlavních sil s cílem zmařit jeho útok, převzít iniciativu a vytvořit výhodné podmínky pro přechod armády od útoku.

Systém postupného ničení úderného uskupení nepřítele silami a prostředky vševojskové armády v obraně můžeme rozdělit do těchto údobí činnosti:

- účast armády při ničení nepřítele na dalekých přístupech;
- ničení nepřítele v protipřípravě armády s účastí raketových vojsk, dělostřelectva, vyčleněného letectva s možným úderem motostřeleckých a tankových jednotek prvního sledu před přední okraj hlavního pásma obrany;
- ničení nepřítele, který se vklíní do obranného pásma armády;
- dokončení zničení nepřítele protiúderem druhého sledu armády.

Bez ohledu na uvedené činnosti bude vševojsková armáda ničit svými prostředky prostředky jaderného napadení nepřítele bezprostředně po jejich zjištění v celém průběhu obranné operace.

Nemůžeme jednoznačně usuzovat, že k odražení útoku nepřítele a k jeho zničení dojde až po armádním protiúderu. V podmínkách vedení války s prostředky hromadného ničení může dojít k tomu, že již v průběhu protipřípravy budou hlavní síly úderného uskupení nepřítele zničeny natolik, že tento se vzdá svého útočného zámyslu. V tom případě se velitel armády bude snažit úder prvosledových útvarů a svazků před přední okraj dokončit zničení hlavních sil nepřítele a připravit výhodné podmínky pro přechod armády do útoku.

Přejde-li nepřítelem i po protipřípravě do útoku, ponesou hlavní tíhu bojové činnosti jednotky, útvary a svazky prvního sledu armády, které se brání v hlavním pásmu obrany.

Veškeré úsilí velitelů, štábů, stranickopolitických orgánů v přípravě armádního protiúderu musí být zaměřeno k jednotnému cíli, zničit nebo dokončit zničení hlavních sil úderného uskupení nepřítele a připravit podmínky k přechodu do útočné operace.

Z hlediska vlastní organizace je příprava armádního protiúderu pro velitele a štáb armády velmi složitou a náročnou záležitostí. To především proto, že na jeho realizaci se podílí značný počet sil a prostředků v různé době v rozsáhlém prostoru a pod tlakem času. Náročnost přípravy protiúderu je dána také tím, že tato činnost probíhá v podmínkách intenzivní bojové činnosti nepřítele.

Oper-1-1 v čl. 317 uvádí: „Armádního protiúderu se zúčastňují armádní raketové prostředky, divize druhého sledu, armádní zálohy, část sil prvního sledu a podpůrné letectvo“.

Při podrobnější úvaze v závislosti na situaci se mohou v plném rozsahu nebo větší či menší míře zabezpečení armádního protiúderu zúčastnit:

- průzkumné prostředky armády a divizí;
- arb a některé oddíly vojskových raket divizí;
- dělostřelectvo armády (např. ADS) a část dělostřelectva prvosledových divizí;
- prostředky PVO armády a divizí;
- divize druhého sledu armády v plném rozsahu;
- zálohy druhů vojsk a speciálních vojsk armády (APTZ, APOZ, AŽZ, ACHZ);
- určené tankové a motostřelecké jednotky divizí prvního sledu;
- vyčleněné letectvo;
- týlové a technické jednotky armády a divizí podle svého určení.

Na zabezpečení protiúderu armády se mohou také podílet svými prostředky i sousedé a některé síly a prostředky frontu.

Úspěch či neúspěch armádního protiúderu bude podmíněn především tím, jak velitel a štáb armády dokáže časově a prostorově sladit bojovou činnost všech zúčastněných sil a prostředků ve prospěch vyvedení a zasazení druhého sledu armády do protiúderu.

Důležité bude zabezpečit i utajení příprav protiúderu a jeho zámyslu. K tomu bude účelné připravit klamná a dezinformační opatření na jiném směru a v jiném prostoru. Bude také nutné zvýšit intenzitu klamných spojovacích sítí. Činnost radioelektronického boje usměrnit proti systémům velení úderného uskupení nepřítele s důrazem na jeho směr hlavního úderu a k ochraně protiúderného uskupení armády.

K přípravě armádního protiúderu

Velitel armády na základě rozhodnutí velitele fronty již ve svém rozhodnutí pro přechod armády do obrany vyjádřil svůj situační, časový a prostorový zámysl k protiúderu v několika variantách. Může to být protiúder vedený na **jednom směru, do pravého nebo levého boku a týlu** úderného uskupení nepřítele. Nebo při silném druhém sledu může vést **vstřícné údery do obou boků** úderného uskupení nepřítele. V závislosti na situaci nepřítele, na terénu a při dostatečném počtu především jaderné munice může vést i **čelní roztínající** protiúder. Cílem tohoto protiúderu bude rozbít silnou sestavu vojsk nepřítele v jeho prvním útočícím sledu a postupně rozdělit jeho hlavní úderné uskupení na jednotlivě od sebe izolované části, které v součinnosti s divizemi v do-
tyku zničit.

V rozhodnutí pro přechod vojsk armády do obrany by měl velitel k vedení armádního protiúderu vyjádřit tyto otázky:

- nejméně dvě varianty zasazení druhého sledu armády do protiúderu;
- pro každou variantu osy přesunu a dvě čáry zasazení;
- počet vyčleněné jaderné a chemické munice;
- vyčleněné úsilí letectva;
- předběžné úkoly druhého sledu armády pro protiúder.

Přípravu armádního protiúderu k jejímu hlubšímu pochopení můžeme rozdělit do dvou období.

První období od přijetí rozhodnutí velitele armády pro přechod do obrany do doby, kdy v průběhu armádní obranné operace se velitel rozhodne pro jednu nejvýhodnější variantu zasazení druhého sledu do protiúderu.

Druhé období od rozhodnutí velitele armády do doby zahájení protiúderu z čáry zasazení.

V prvním období budou vojska předurčená k protiúderu budovat své prostory rozmístění, vést průzkum, upravovat a udržovat cesty, budovat plánované čáry zasazení. V závislosti na vzniklé situaci mohou vést boj s nepřátelskými výsady, odstraňovat následky po jaderných a leteckých úderech nepřítele, budovat obranné čáry na druhém pásmu obrany a plnit klamná opatření. Velitelé a štáby budou kromě řízení a organizování uvedených činností intenzivně sledovat vývoj situace u prvosledových svazků. V tomto období bude nutné zabezpečit bezprostřední kontakt mezi štábem armády a velitelem a štábem té divize, která je předurčena k protiúderu armády.

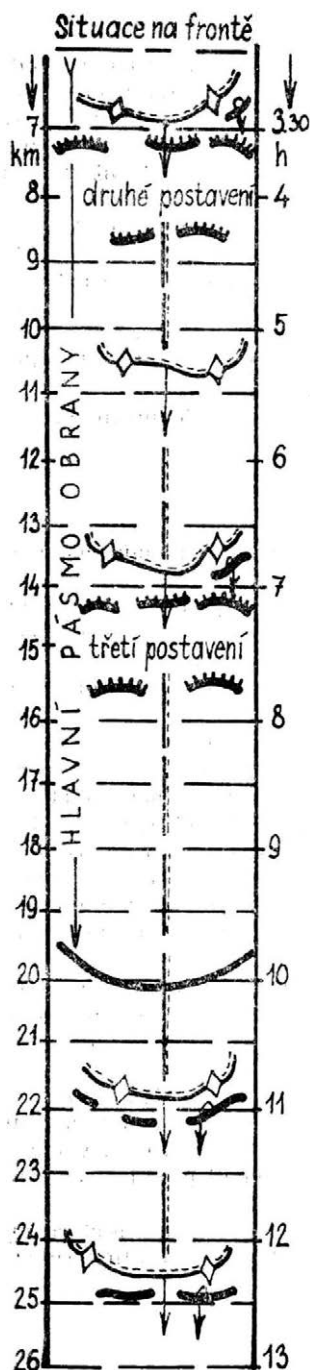
Velitel armády bude v tomto období řídit a štáb armády zabezpečovat bojovou činnost prvosledových divizí a prostředků armády. Štáb armády bude získávat, shromažďovat a vyhodnocovat údaje o vývoji situace na frontě, především o stupni bojeschopnosti a zámyslu nepřítele.

V závislosti na postupu vojsk nepřítele a ve vztahu k nutné době vyvedení druhého sledu armády můžeme usuzovat, že velitel armády bude upřesňovat původní rozhodnutí nebo přijímat nové rozhodnutí k protiúderu již v době, kdy nepřítel na jeho rozhodujícím směru postupu se zmocnil prvního postavení a bojuje o druhé postavení hlavního pásma obrany.

Ke zdůvodnění této úvahy mohou uvést souběžnou, časovou a prostorovou kalkulaci. Kalkulaci pro vyvedení a zasazení tankové divize do protiúderu viz **obr. 1.**

Vstupní údaje:

- hloubka hlavního pásma obrany je 20 km;
- postup nepřítele je 2 km/h (orientačně);

-Činnost vel. a štábu A

06.30 h	- příprava rozhodnutí velitele armády k protiúderu na stanoveném směru
08.30	- plánování protiúderu
10.00	- pokračování v plánování protiúderu
11.00	- řízení přesunu druhého sledu
12.00	- kontrola a pomoc
13.00	- organizace součinnosti při zasazení druhého sledu
14.00	
14.30	
15.00	
15.30	

-Činnost divize druhého sledu

	- předběžné nařízení
	- proniknutí úkolů do jednotek
	- zahájení přesunu
	PŘE SUN 60 km - 3 h
	- rozvinutí do předboj. a boj. sestav
	- doplnění
	- účast na organizaci součinnosti
	JÚ, údery letectva a dělostřelectva
	- vyražení divize k protiúderu

Obr. 1

Nepřítel může při této rychlosti postupu prolomit hlavní pásmo obrany za 10 hodin bojové činnosti. Délka os přesunu divize druhého sledu na čáru zasazení je 60 km (orientačně). Při rychlosti 20 km/h mohou hlavní síly divize svými čely překonat tuto vzdálenost za 3 hodiny. K tomu započítáme dobu nutnou na přípravu rozhodnutí velitele armády k protiúderu a dobu na proniknutí úkolů do jednotek divize, dobu na rozvinutí do předbojových a bojových sestav a dobu na doplnění vojsk, včetně krátké organizace součinnosti na čáře zasazení.

Z toho můžeme vypočíst možný postup vojsk nepřítel v hlavním pásmu obrany při rychlosti jeho postupu 2 km/h.

Za předpokladu, že nepřítel vyrazí k útoku v 00.00 hodin, může pronikat do hlavního pásma obrany takto:

- v 03.30 do hloubky 7 km, tj. před druhé postavení;
- v 05.00 do hloubky 10 km;
- v 07.00 do hloubky 14 km, tzn., že může vést boj o třetí postavení;
- v 10.00 může prolomit celou taktickou hloubku obrany divizí prvního sledu;
- atd.

Vycházejme z reálnější situace, že nepřítel zahájil útok se svítáním a v 06.30 h., kdy vede boj o druhé postavení, se velitel armády rozhodl k protiúderu. V této době začíná druhé období intenzivní přípravy k protiúderu armády.

Možný časový průběh situace na frontě, činnosti velitele a štábu armády a činnosti divize druhého sledu uvádím v souběžném grafu takto:

— 06.30—08.30 h (2 h) příprava upřesněného rozhodnutí velitele armády k protiúderu (nebo nového rozhodnutí);

— 08.30—10.30 (2 h) plánování protiúderu podle jedné varianty a proniknutí úkolů do vojsk. V tuto dobu může nepřítel vést boj o třetí postavení hlavního pásma obrany;

— 10.00—13.00 h (3 h) přesun divize k protiúderu, štáb armády pokračuje v plánování protiúderu a účastní se řízení přesunů z druhého sledu, probíhá kontrola a pomoc vojsk a příprava organizace součinnosti na čáře zasazení;

— za tuto dobu může nepřítel prolomit třetí postavení hlavního pásma obrany a proniknout do celé jeho hloubky;

13.00—14.30 h (1,5 h) rozvinutí do předbojových a bojových sestav divize druhého sledu, doplnění divize a účast velitelů na organizaci součinnosti na čáře zasazení;

14.30—15.00 h (30 min) skupinový jaderný úder, údery letectva a dělostřelectva před vyražením vojsk divize druhého sledu do protiúderu;

- v 15.00 h vyražení divize do protiúderu;
- do této doby může nepřítel postoupit na jeho rozhodujícím směru do hloubky 4—5 km za hlavní pásmo obrany, tj. do celkové hloubky 24—25 km, a může dosahovat příčné postavení armády.

Tato kalkulace vychází z udaného tempa postupu nepřítel a z neovlivněného vedení druhosledové divize na čáru zasazení.

Jistěže v závislosti na situaci může dojít jak k urychlení, tak i ke zpomalení postupu nepřítel a taktéž k urychlení či zpomalení vyvedení a zasazení druhosledové divize. Na dobu vyřazení k protiúderu budou mít vliv i situační podmínky, které určují nejvhodnější dobu k vyražení. Jako např.:

- je-li zachována odolnost obrany armády;
- útočná sestava nepřítele je narušena a oslabena, zálohy nepřítele byly již zasazeny nebo jsou vzdáleny či rozbity a nemohou včas zasáhnout k protiúderu;
- je-li narušeno velení nepřátelského úderného uskupení;
- nepřátelské letectvo ztratilo svou převahu apod..

Přesun tankové divize na čáru zasazení k protiúderu

Rychlé vyvedení tankové divize na čáru zasazení může být podmíněno též tím, jak štáb armády v úzké součinnosti s velitelem a štábem divize plánuje a zabezpečí přesun. Možnou variantu přesunu tankové divize na čáru zasazení — viz obr. 2.

Štáb armády má pro úspěšné vyvedení divize plnit tyto úkoly:

- urychleně předat rozhodnutí velitele armády veliteli divize a prověřit jeho pochopení;
- seznámit velitele a štáb divize se situací nepřítele a s jeho dalším předpokládaným zámyslem postupu;
- velitel armády má schválit rozhodnutí velitele divize;
- zplánovat přesun divize;
- učinit opatření k utajení vyvedení divize na čáru zasazení;
- silami a prostředky armády se podílet na zabezpečení čáry zasazení, na údržbě a úpravě os, popř. i na pořádkové službě;
- vyčlenit síly a prostředky armády k odstranění následků po jaderných úderech nepřítele;
- připravit a vést organizaci součinnosti na čáře zasazení s přizváním velitelů v dotyku;
- další úkoly pro všestranné zabezpečení vyvedení divize na čáru zasazení.

Přesun divize na čáru zasazení bude řídit velitel nebo zástupce velitele divize. Sestava vojsk divize za přesunu musí odpovídat zámyslu velitele pro zasazení divize k protiúderu.

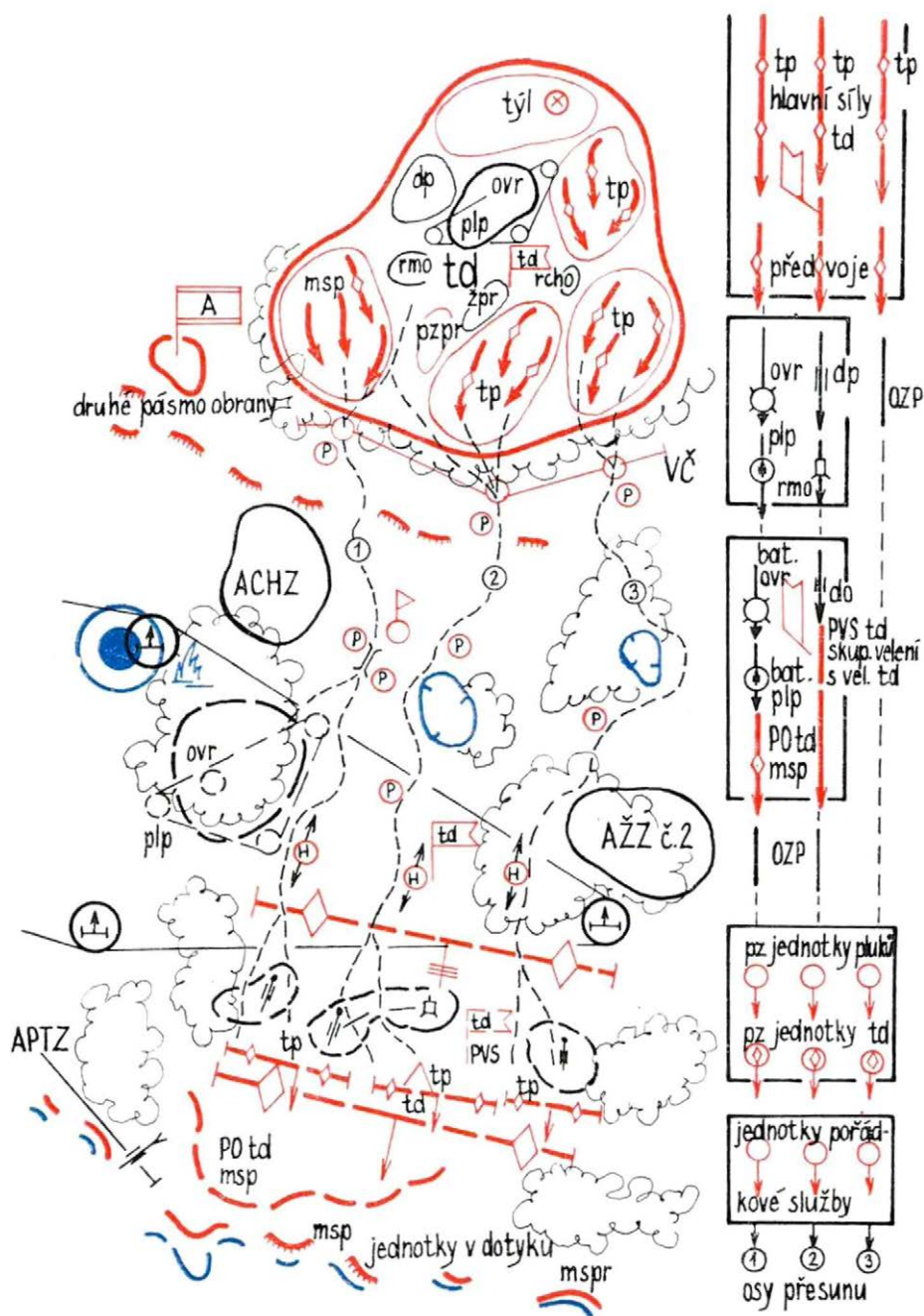
V uvedené variantě se velitel divize rozhodl zasadit do prvního sledu tři tankové pluky a zesílený motostřelecký pluk vyslat jako předsunutý odřad k zabezpečení čáry zasazení. Tento motostřelecký pluk prvního sledu překročí a pak přejde do druhého sledu.

Několik úvah k plánování protiúderu

Složitá a náročná činnost velitele a štábu armády spojená s organizací a vedením armádního protiúderu vyžaduje podrobně zplánovat, časově a prostorově upřesnit nejen činnost divize, ale také činnost všech druhů vojsk, speciálních vojsk a prvosledových svazků a útvarů, které se na protiúderu nebo jeho zabezpečení podílejí.

K tomuto účelu bude štáb armády postupně zpracovávat buď „Grafické rozhodnutí velitele armády pro protiúder“ nebo „Plán protiúderů“ na mapě s potřebnými textovými kalkulacemi a doplňky.

V obsahu tohoto rozhodnutí nebo plánu protiúderu by měly být tyto údaje:

Obr. 2

- situace nepřítele a jeho pravděpodobný zámysl;
- situace divizí prvního sledu v době, kdy velitel armády přijal rozhodnutí k protiúderu s postupným doplňováním této situace až do doby zahájení protiúderu;

- úkoly raketového vojska, dělostřelectva a letectva;
- úkoly prostředků PVO,
- úkoly záloh armády;
- podrobně úkoly té divize, která vede protiúder, osy přesunu s pořádkovou službou, čáry zasazení, čáru rozvinutí do praporních proudů, směr protiúderu, čáru bližšího úkolu, směr dalšího postupu, prostor, který má ovládnout pro vytvoření podmínek přechodu hlavních sil armády do útoku;

- úkoly svazků prvního sledu;
- bezpečnostní čáry k použití jaderných zbraní poblíž vlastních jednotek;

- čáry pro navázání dotyku s jednotkami v obklíčení nebo na obvodu vlnu nepřítelů;

- signály i další nutné údaje pro všestranné zabezpečení protiúderu.

Důležité místo v činnosti velitele a štábu armády bude mít organizace součinnosti, zaměřená k zabezpečení armádního protiúderu. Tím, že armádního protiúderu se zúčastní kromě vojsk protiúderného uskupení i další prvky operační sestavy, bude nutné sladit činnosti všech zúčastněných sil a prostředků k jednotnému cíli.

Cílem této organizace součinnosti může být „Sladit bojovou činnost vojsk protiúderného uskupení s bojovou činností prvosledových svazků s důrazem na použití RVD, podpůrného letectva, vojsk PVO“.

Organizaci součinnosti bude velitel armády vést buď na VS armády, nebo v terénu na čáře zasazení a na směru hlavního úderu protiúderného uskupení. Kromě jiných otázek bude se zvláštní pozorností řešit součinnost mezi úderným uskupením a prvosledovými svazky. Půjde zejména o tyto otázky:

- uvolnění pochodových os a prostorů pro rozvinutí vojsk úderného uskupení do předbojových a bojových sestav;

- udržení a prostorové zabezpečení čáry zasazení protiúderného uskupení, v součinnosti s PO úderného uskupení;

- zabezpečení PVO;

- zabezpečení pořádkové služby, ženijní zabezpečení OPZHN atd.;

- způsob bojové činnosti útvarů a svazků v dotyku po vyražení úderného uskupení.

Svazky a útvary v dotyku po úspěšném vyražení protiúderného uskupení svými volnými silami zahájí útok především na křídlech protiúderného uskupení. V závislosti na situaci budou útočit na plánovaných směrech a v součinnosti s protiúderným uskupením se budou podílet na ničení nepřítele, který se vklíní do obrany. Příklad viz obr. 3.

Se zasazením protiúderného uskupení musí velitel armády z volných sil si vytvořit vševojskovou zálohu v hodnotě jednoho i více tankových nebo motostřeleckých pluků. Tyto síly může vyvést z těchto úseků fronty, kde došlo v předchozí bojové činnosti k zastavení postupu nepřítele a tím i k ustálení čáry dotyku.

Šířka útočného pásma tankové divize při protiúderu v závislosti na terénu, situaci a počtu pluků v prvním sledu může být do 20 km.

Při organizaci protiúderu vystupuje do popředí požadavek zabezpečení nepřetržitosti a spolehlivosti velení vojskům vyčleněným do protiúderného uskupení. Zásady a požadavky kladené na velení vojskům a platné i pro velení při protiúderu uvádí článek 22 a 23 Oper-1-1 a článek 325 téhož předpisu.

Zahájení a vedení armádního protiúderu

(Možnou variantu viz obr. 3)

Před vyražením vojsk prvních sledů divize do protiúderu bude podle zámyslu velitele armády uskutečněn skupinový jaderný úder raketového vojska armády a divizí. Pak budou následovat údery dělostřelectva a letectva. Cílem této činnosti je způsobit nepříteli rozhodující ztráty, dezorientovat jeho vojska a velení a s překvapením zahájit vyražení divize do protiúderu. První sledy divize zahajují zteč s co největším vypětím sil a v rychlém tempu s cílem co nejvíce využít výsledků jaderného úderu k pronikání do sestavy nepřítel. Za podpory letectva a dělostřelectva využívají mezer k útokům do boků a týlů sestavy nepřítel.

Zvláštní pozornost věnují krytí boků sestavy divize kde bude účelné přemísťovat protitankové prostředky a ženijní zatarasovací jednotky. V průběhu protiúderu divize může dojít ke ztřeštnému boji s druhými sledy nepřítel, k obklíčování jednotek nepřítel, k boji o osvobození vlastních jednotek z obklíčení i k jiným druhům bojové činnosti.

Úspěch či neúspěch v průběhu bojové činnosti bude také záležet na směle a rozhodné činnosti velitelů na všech stupních a na jejich iniciativě a schopnosti se rychle rozhodovat a velet.

Ke zvýšení tempa útoku bude velitel divize zasazovat své druhé sledy z chodu v předbojových a bojových sestavách na rozhodující směr protiúderu.

Úspěch v rozvíjení armádního protiúderu bude podmíněn vždy účelným a cílevědomým vedením jaderných úderů ve prospěch postupujících vojsk.

Úkolem armádního protiúderu bude nejen ničit síly úderného uskupení nepřítel, které se vklínily do obrany, a obnovit její přední okraj, ale také vytvořit výhodné podmínky k přechodu hlavních sil armády do útoku (do útočné operace).

Jak chápu realizaci tohoto úkolu. Již se zničením, nebo obklíčením vojsk nepřítel, která pronikla do obranného pásma armády, se vytvářejí podmínky pro přechod do útoku. Tzn., že poměr sil na frontě se změnil ve prospěch vševojskové armády. To jsou podmínky vzájemného poměru sil. Je však třeba ovládnout i výhodný prostor pro zasazení nově přidělených svazků. S tímto požadavkem přímo souvisí i stanovení úkolu divizí, která vede protiúder. Její bližší úkol bude obnovit přední okraj obrany hlavního pásma obrany a v dalším ovládnout částí sil nebo i hlavními silami výhodný prostor před přechodem obrany.

Vytváření podmínek přechodu do útoku chápu i z hlediska časového. Předpokládám, že při přechodu vševojskové armády do útoku budou armádě přiděleny další svazky. Pro tyto síly bude nutné v časové závislosti na jejich převzetí a vyvedení k frontě připravit výhodné podmínky k jejich zasazení. Tzn., že zasazení nově přidělených druhosledových svazků bude do určité míry závislé i na tom, zda divize, která vede protiúder, včas se zmocní výhodného prostoru k zasazení těchto sil.

V podmínkách vedení války s použitím jaderných zbraní však může dojít i k tomu, že pod vlivem úspěchu divize budou odcházet jednotky nepřítele i z dotyku prvosledových divizí. V tom případě bude povinností všech velitelů zahájit jejich pronásledování a směle útočit i před přední okraj hlavního pásma obrany a pronásledovat nepřítele na směrech. V této situaci bude povinností velitele a štábu armády včas stanovit vojskům konkrétní úkoly k přechodu do útoku.

V opačném případě, když nepřítel bude klást houževnatý odpor, bude o vytváření prostorových a časových podmínek bojovat jen divize, která vede protiúder.

Organizace, příprava a vedení armádního protiúderu je pro velitele a štáb armády velmi složitou záležitostí. Složitost je dána zejména tím, že tato činnost se připravuje v době intenzivní bojové činnosti nepřítele, kdy je tento v převaze a má prostorovou iniciativu. Dále tím, že na protiúderu se v menší či větší míře podílejí takřka všechny prvky operační sestavy armády. Jejich činnost musíme podrobně zplánovat a sladit časově tak, aby zasazením druhosledové divize došlo na frontě ke změně situace ve prospěch vševojskové armády.

Setkávám se i s názory, které armádní protiúder kvalifikují jako předem dobře připravenou a organizačně zabezpečenou činnost, která může být realizována na signál „VPŘED“. S tímto názorem nesouhlasím, příprava a vedení armádního protiúderu bude vyžadovat od velitele a štábu armády značné úsilí a vysoké mistrovství jak v rozhodování, tak i ve výběru nejvhodnější situace k tomu, aby zasazením druhého sledu armády bylo docíleno úplné zničení nepřítele.